

# ZNÁRODNĚNÍ KULTURY NÁS NEZAJÍMÁ

A. J. Liehm

Před čtrnácti dny předložil zpravodaj ústavního výboru Ústavodárného Národního shromáždění parlamentu návrh naší nové ústavy. Od té doby probíhá v našem tisku a v celé naší veřejnosti široká a podrobná diskuse o tomto návrhu. Diskuse, jaké jsme u nás dosud nebyli svědky, diskuse, která ukazuje neobyčejnou politickou a občanskou zralost našeho lidu a jeho zástupců ve vládě a v parlamentě, z jejichž iniciativy k diskusi došlo.

Minulý týden schválilo Ústavodárné Národní shromáždění nové zákony o znárodnění. Podnět k nim dal únorový sjezd závodních rad. Od chvíle, kdy byl tento požadavek pracujících vyhlášen, až do jeho uzákonění probíhala o něm v našem tisku velká diskuse. Naši novináři a s nimi všechen náš lid, o jehož požadavky tu šlo, bedlivě sledovali postup prací na zákoně, neustále přinášeli nové podněty a kontrolovali, jak jsou uskutečňovány a zda se tu neděje nic, co by věci neposloužilo. Výsledkem této veřejné iniciativy a tvůrčího zájmu všech, kterých se celá věc dotýkala, je pak zákon, který jsme všichni s nadšením uvítali. Předseda ROH, náměstek předsedy vlády Antonín Zápotocký poděkoval všem, kteří svým velkým tvořivým zájmem doprovodili práci na vydání zákona.

10. a 11. května konal se v Praze Sjezd národní kultury, který, stejně jako neméně historický sjezd závodních rad o čtvrt roku dříve, vyhlásil požadavek pracujícího ducha, znárodnění kultury. Týden před sjezdem byl pak pro naši kulturu týdnem dat tak významných, na jaká jistě nezapomeneme. Každý den byla v oblasti kultury vyhlášena opatření takového dosahu, že jejich význam pro budoucnost naší kulturní práce nemá u nás obdoby. Zdálo by se tudíž samozřejmé, že náš tisk a celá naše kulturní veřejnost bude sledovat uskutečňování těchto požadavků a opatření se stejným zájmem, jako tomu bylo u ústavy či zákona o znárodnění. Místo toho děje se však věc zcela nepochopitelná. Náš tisk a naši kulturní pracovníci si počínají, jako by se jich znárodnění kultury netýkalo. Od Sjezdu národní kultury sedí naše noviny na vavřínech a čekají, až jim výsledky sjezdu spadnou z nebe. Nediskutuje se, nikdo nepřináší ani návrhy ani podněty, nikoho ani nenapadne sledovat práci těch, kteří byli pověřeni provedením úkolů uložených před sjezdem a na sjezdu. Nikdo se nestará o to, zda snad práce na některém úseku nevázne, nesnaží se pomoci radou či skutkem, nikoho nezajímá, zda se někde v průběhu práce nezaměňují zájmy jednotlivců či skupin za zájmy celku. Prostě Sjezd národní kultury se rozešel, vyhlásiv své požadavky, a kulturní veřejnost

a s ní celý náš tisk bez jediné výjimky čeká. Na co? Bud' aby mohli, až jim bude oznámeno, že práce byla dokončena, oslavovat a jásat, nebo, nebude-li se jim něco na výsledcích práce líbit, aby mohli přijít s dodatečnou kritikou, dodatečnými návrhy, které, ať už bude kritikův postoj sebepoctivější, nebudou než kritikou destruktivní. Bude to totiž kritika zbytečná, protože přijde s křížkem po funuse. Pak již nebude čas na mluvení, pak bude třeba postavit se ke svému úkolu a dělat.

Jaký je tu rozdíl mezi mentalitou našich pracujících, kteří ani na chvíli nespustili z očí uskutečňování svých únorových požadavků, a mezi postojem bohužel *celé* naší kulturní veřejnosti. Kdy konečně si naši kulturní pracovníci uvědomí, jako to dobře vědí naši dělníci a rolníci, že nikdo nemá nejmenší zájem dělat něco bez nich, že mají být aktivní, ostražití, pomáhat odstraňovat překážky a korigovat chyby. Kdy konečně pochopí, že pečení holubi nelítají sami do úst. Kdy přestanou sedět za pecí a přicházet s množstvím zlepšovacích návrhů a kritikou nedostatků, až když už je práce vykonána?

A tady jsme u druhého problému, snad ještě hrozivějšího než první. Čtenář našeho tisku nutně získal dojem, že tu jde u našich kulturních pracovníků o lenost, pohodlnost, lhostejnost či nerozhodnost. Pravda však je, že tu jde mnohdy i o politickou nezralost, která ohromuje právě u těch, kteří pro sebe reklamují právo být mluvčími a duchovními vůdci národa a která tak ostře kontrastuje s politickou zralostí našich dělníků a rolníků.

Stýkal-li jste se v týdnech po Sjezdu národní kultury s jeho přímými účastníky či s kýmkoliv, jehož se program sjezdu přímo dotýkal, nemohl jste neslyšet mnohé, čemu jste se podívil nebo nad čím jste zrozpačitěl. Doslechl jste se velmi tajemně o obtížích s novou organizací nakladatelského podnikání, slyšel jste stesky spisovatelů, že s nimi prý nikdo o této pro ně tak životně důležité věci nechce hovořit. Slyšel jste, že Velká opera si stěžuje na jakási usnesení, učiněná o ní bez ní. Dochází prý ke sporům, které nejsou věci na prospěch a jež nad společný cíl kladou malé místně osobní zájmy. A tak dále a tak dále. Ano, je to k nevíře: naši kulturní pracovníci, místo aby bděli, místo aby všichni do jednoho ze všech svých sil pomáhali budovat, pro co se na Sjezdu národní kultury rozhodli, *šuškají*. Šuškají ovšem v nejlepším úmyslu, šuškají takříkajíc státotvorně.

A tu pochopíte, že tu jde o politické dětinství, o politické kojenectví, jemuž se náš dělník, diskutující právě o své nové ústavě, od plic zasměje. Jak dospěli naši kulturní pracovníci a – co je snad nejhorší – naše noviny k tomuto svému „politickému“ stanovisku, nechápu a asi nepochopím. Jde vesměs o lidi nejpoctivější, o lidi nejlepších úmyslů. Mají svá dobře zdůvodněná stanoviska, vědí, co chtějí, a domnívají se, že to, co chtějí, je v zájmu

věci, v zájmu celku. A přece mlčí. Mlčí z jakési nepochopitelné úcty k něčemu, co si podle jejich představ přeje, aby mlčeli. Co má v jejich fantazii zájem na tom, aby o nich rozhodovalo bez nich. To je ovšem zásadní omyl.

Původ tohoto omylu je, domnívám se, třeba hledat na poli jen a jen politickém. Tkví pravděpodobně v špatné představě disciplíny, v nesprávném politickém chápání tohoto pojmu. Naši kulturní pracovníci chápou patrně disciplínu jako pasivní postoj ke všemu, co se děje a o čem se právem domnívají, že se děje v jejich zájmu. Taková „disciplína“ by nás však pravděpodobně daleko nepřivedla. Protože disciplínou není. Disciplína naopak znamená účastnit se ze všech svých sil, svou iniciativou a konstruktivní kritikou práce na společném díle. Teprve ve chvíli, kdy většina rozhodne proti mému návrhu, proti mému stanovisku, se disciplinovaně podřídím tomuto rozhodnutí a pracuji dál bez hořkosti stejně usilovně jako předtím. Mlčení před rozhodnutím, neúčast a nakonec šuškaní a šeptání do ucha, to není disciplína. To je pasivita, která ničemu nemůže prospět, která však naopak může velmi mnohé poškodit.

Není u nás člověka, který by žádal takový postoj, jaký ukázala až dosud kulturní veřejnost k základním problémům našeho kulturního života, jak je položil Sjezd národní kultury a týden, který mu předcházel. Naopak, všichni odpovědní lidé si přejí co nejširší veřejnou účast na všem, co se veřejných zájmů týká. Vítají iniciativu, která přichází zdola, zvenčí, nechtějí konstruovat něco ve vzduchoprázdnu, nýbrž chtějí mít záruku, že opravdu jednají v nejvyšším zájmu všech, jichž se jejich rozhodování dotýká. Cesta zákona o znárodnění a diskuse o ústavě jsou toho nejpre-svědčivějšími důkazy.

Náš tisk šeredně zklamal v týdnech, které následovaly po Sjezdu národní kultury. Neuvědomil si svoje poslání, svůj úkol a svou povinnost k dnešku. Neodpověděl na heslo, které jsme viděli v májovém průvodu: Socialistickou kritiku do našich novin. Všichni, kteří si myslí, že chvíle mluvit přijde pro ně, až bude rozhodnuto, až bude práce hotova, ukazují jen, že nedorostli úkolům, které na ně doba klade. A právem každého, kdo udělal práci za ně, bude odmítnout s nimi diskutovat a zeptat se jich: Proč jste tohle nevěděli dřív?

(1948)